

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 5. omdrev 2020-2024
STATUS FOR VERNEVERDIGE KULTURMINNER I
UTVALGTE KOMMUNER
KAUTOKEINO KOMMUNE 2020

Dato: 20.02.2021
Versjon: 02

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver:	Riksantikvaren
Tittel på rapport:	Omdrev 5 Miljøovervåking SEFRAK Kautokeino
Oppdragsnavn:	Status for verneverdige kulturminner
Oppdragsnummer:	626915-01-05
Utarbeidet av:	Harald Tallaksen
Oppdragsleder:	Harald Tallaksen
Kartproduksjon:	Frode Edvardsen
Utvikling feltapp/kartløsning:	Frode Wiseth Jørgensen, Håvard Sataøen
Tilgjengelighet:	Åpen

Kort sammendrag

I denne rapporten beskrives tap, endringer og tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn år 1900 i Kautokeino kommune i Troms og Finnmark fylke i perioden 2015-2020. Undersøkelsen er del av Riksantikvarens overvåkingsprogram «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner», som gjennomføres ved kontrollregistrering i felt hvert femte år i 18 utvalgte kommuner. I 2020 startet 5. omdrev med kontrollregistrering av kommunene Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino.

Bygningene i Kautokeino som inngår i undersøkelsen, ble SEFRAK-registrert i perioden 1980-1988. Det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i overvåkingsprogrammet for kommunen var 40 bygninger. I 2020 ble det registrert en bygning som er falt i ruin siden forrige registrering i 2015. Dette utgjør en tapsandel på 6 % i dette omdrevet, noe som gir en gjennomsnittlig, årlig tapsandel på 1 %. Akkumulert tap i Kautokeino perioden 2000-2020 var 23 bygninger, dvs. 58 % av det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget. 24 % av de gjenstående bygningene er sterkt truet, 35 % er truet og 12 % er endret.

02	20.02.21	Korrigert etter innspill fra RA	HT	
01	26.01.21	Rapport versjon 1	HT	AS
VERSJON	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KS

Forord

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*» skal svare på miljøforvaltningens kunnskapsbehov på kulturminnefeltet, og gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig forvaltning. Programmet gir oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for verneverdige bygninger i 18 kommuner. De innsamlede dataene brukes til å analysere årsaker til tap, og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.

Miljøovervåkingsprogrammet startet opp i år 2000 under navnet «Gamle hus da og nå». 18 kommuner har blitt registrert hvert femte år i perioden 2000 – 2014. I tredje omdrev (2015 – 2019) ble antallet kommuner redusert til 10. Nå i femte omdrev er antallet kommuner igjen økt til 18. Programmet omfattet ca. 14.500 bygninger ved oppstarten, men er nå i 5. omdrev redusert til ca. 11.000 på grunn forfall og tap.

I denne rapporten presenteres resultatene fra årets kontrollregistrering av 18 verneverdige bygninger i Kautokeino kommune. Feltarbeidet ble gjennomført i midten av september 2020.

ASPLAN VIAK takker for velvilje og hjelp fra huseiere, lokalbefolkning og kommuneforvaltning i forbindelse med feltarbeidet, og for godt samarbeid med Riksantikvaren.

Kontaktperson hos Riksantikvaren er Lars Rogstad.

Arendal, 20.02.2021

Harald Tallaksen
Oppdragsleder

Astrid Storøy
Kvalitetssikrer

Innhold

1. SAMMENDRAG	6
2. INNLEDNING	7
2.1. Nasjonale miljømål	7
2.2. Riksantikvaren og miljøovervåking	7
2.3. Kulturminner i overvåkingsprogrammet	7
3. METODE	10
3.1. Utvalgte kommuner	10
3.2. Tidsintervaller	10
3.3. Undersøkelsergrunnlag i 2020	11
3.4. Undersøkelserparametere	11
3.4.1. Grad av endring	11
3.4.2. Tilstand	12
3.5. Kvalitative kategorier	12
3.5.1. Bygningskategori	12
3.5.2. Samfunnssektor	12
3.5.3. Sosial miljøsammenheng	12
3.5.4. Geografiske variasjoner	12
3.6. Datainnhenting	12
3.6.1. Feltarbeid	12
3.7. Planstatus	13
3.7.1. Andre virkemidler for bevaring	13
3.8. Bearbeiding og lagring av data	13
3.8.1. Registreringsdata	13
3.8.2. Foto	13
3.8.3. Kart	13
3.8.4. Rapportering	13
3.9. Metodiske bemerkninger	14
3.9.1. Ulike tidsintervaller i 1. omdrev	14
3.9.2. Åtte kommuner utelatt i 4. omdrev	14
3.9.3. Ny tilstandskategori i 3. omdrev	14
3.9.4. Nye endringskategorier i 3. omdrev	14
3.9.5. Dokumentert stilhistorisk tilbakeført	14
4. RESULTAT	15
4.1. Tap	15
4.2. Tapsårsaker	17
4.3. Endring ABC	19
4.4. Tilstand	21
4.5. Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng	23
4.6. Geografiske variasjoner	23
4.7. Bygningstyper	24
5. VIRKEMIDLER FOR BEVARING	25
5.1. Planstatus	25
5.2. Kommunalt planverk	25
5.2.1. Kommuneplanstrategi	25

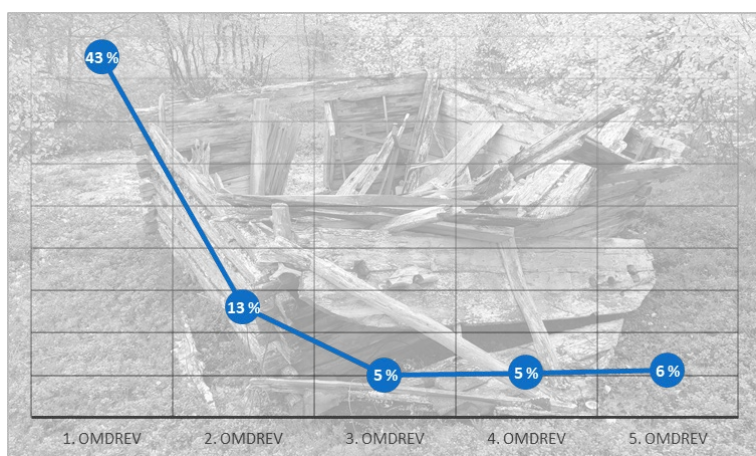
5.2.2.	Kommuneplanens areal.....	25
5.2.3.	Kulturminneplan.....	25
5.3.	Troms og Finnmark fylkeskommune	25
5.4.	Sametinget.....	25
5.5.	Informasjon og rådgivning.....	26
5.6.	Kulturminneregistreringer.....	26
5.7.	Tilskuddsordninger	27
5.7.1.	Tilskudd fra fylkeskommunen	27
5.7.2.	SMIL-midler	27
5.7.3.	Norsk Kulturminnefond	27
5.7.4.	Norsk Kulturarv.....	27
5.8.	Kautokeino bygdetun	27
6.	KILDER.....	28
7.	TABELLOVERSIKT	29
8.	VEDLEGG	31
8.1.	Vedlegg 1: Undersøkellesparametere	31
8.2.	Vedlegg 2: Planstatus/vernestatus kategorier	31
8.3.	Vedlegg 3: Kvalitative kategorier	32
8.4.	Vedlegg 4: Geografiske kategorier	33
8.5.	Vedlegg 5: Detaljert resultatoversikt.....	35

1. SAMMENDRAG

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*» skal svare på miljøforvaltningens kunnskapsbehov på kulturminnefeltet og gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig forvaltning. Programmet gir oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for SEFRAK¹-registrerte og verneverdige bygninger i 18 kommuner. De innsamlede dataene brukes til å analysere årsaker til tap, og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.

Kautokeino kommune har blitt kontrollregistrert gjennom fire omdrev i perioden 2000 - 2015.

I 5. omdrev er 18 bygninger kontrollregistrert. Mellom 2015 og 2020 har en bygning gått tapt, var 6 truet og 4 sterkt truet. Til sammen er 23 av de opprinnelig 40 undersøkte bygningene i Kautokeino registrert som tapt (58 %). Tapsandelen i hvert omdrev har variert mellom 43 % og 5 %, men ligger på 6 % i 5. omdrev, se *Figur 1*. Noe av årsaken til høy tapsandel i 1. omdrev var at SEFRAK-registreringen i kommunen foregikk på 1980-tallet, slik at tidsintervallet ved første kontrollregistrering var mer enn fire ganger så langt som de påfølgende.

Figur 1: Tapsandel for Kautokeino 1. – 5. omdrev.

En av 17 gjenstående SEFRAK-bygninger i Kautokeino er middels endret (B), og en har liten endring (C). Ingen har større volumendringer (A).

16 av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Kautokeino er små, samiske stabbur som opprinnelig har vært knyttet til landbruk, fiske og fangst. I tillegg kommer en badstue som er flyttet til Kautokeino bygdetun.

Ingen av de undersøkte bygningene i Kautokeino er avsatt til bevaring i vedtatt reguleringsplan eller gjennom kommuneplanen.

Alle de undersøkte bygningene i kommunen er automatisk fredete samiske bygninger, ettersom bygningene er eldre enn 1917² og ligger i en miljømessig sammenheng som er knyttet til samisk kultur og historie.

¹ SEFRAK-registeret omfatter bygninger eldre enn 1900, registrert i regi av «*Sekretariatet for registrering av faste kulturminner*».

² Kulturminneloven, LOV-2018-12-20-119, § 4.

2. INNLEDNING

2.1. Nasjonale miljømål

«Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk» er ett av tre nye kulturmiljømål i stortingsmelding 16 (2019-2020)³. For å nå målet skal det utarbeides nye bevaringsstrategier som skal bidra til å strukturere, samordne og organisere innsatsen. Det skal videre etableres resultatmål og indikatorer for hver bevaringsstrategi, slik at kulturmiljøforvaltningens prioriteringer kan måles og rapporteres. Miljøovervåking, med innsamling av data i lange tidsserier, og andre styringsdata vil være viktige virkemidler.

På kulturmiljøfeltet er det i dag fire miljøovervåkingsprogram:

1. *Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner*
2. *Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*
3. *Miljøovervåking av konsekvensene av klimaendringene på fredete bygninger*
4. *Status og tilstandsovervåking av kulturlag fra middelalder i utvalgte middelalderbyer*

2.2. Riksantikvaren og miljøovervåking

I miljøovervåkingsprogrammet «*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*» kartlegges tap, endringer og fysisk tilstand for verneverdige kulturminner i 18 utvalgte kommuner hvert femte år. Programmet startet opp i år 2000, og ved hjelp av lange tidsserier med registerdata utarbeides det analyser som blant annet sier noe om årsakssammenhenger for tap, og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.⁴

Programmet er en videreføring av miljøovervåkingsprogrammet «*Gamle hus da og nå 2000-2014*», hvor SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn år 1900 i 18 kommuner ble kontrollregistrert hvert femte år.

Riksantikvaren ønsker bredt anlagt miljøovervåking for å ta høyde for fremtidige problemstillinger på kulturminnefeltet:

*«Resultater fra miljøovervåking gir informasjon som er strategisk viktig for politikere og forvaltning. De bidrar både til å formulere nye politiske mål og revidere eksisterende mål. Miljøovervåking danner også et viktig kunnskapsgrunnlag for kulturminneforvaltningen for å avgjøre hvilke tiltak som skal settes i verk, og av hvem».*⁵

2.3. Kulturminner i overvåkingsprogrammet

Overvåkingsprogrammet omfatter i utgangspunktet et stort antall, ikke verneverdivurderte SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn år 1900. Fra og med 4. omdrev (2015) ble programmet utvidet til å omfatte kommunalt vernede bygninger yngre enn år 1900, og andre verneverdige bygg listeført av kommune eller stat. Undersøkelsen gir dermed et bredt tilfang av opplysninger om bestandsutviklingen for den eldre bygningsmassen, uavhengig av bygningenes verneverdi. Antallet kontrollkommuner ble redusert til 10 i 4. omdrev (2015-2020), men igjen utvidet til 18 fra og med 5. omdrev (2020-2025), se kart *Figur 1*.

1. og 2. omdrev ble gjennomført av *Kulturminnekompaniet*, 3. og 4. omdrev av *Norsk institutt for kulturminneforskning NIKU*.

³ Regjeringen.no, meldinger til Stortinget, lest 01.12.2020: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20192020/id2697781/>

⁴ Analysene vil bli publisert i overvåkingsprogrammets sluttrapport i 2025

⁵ Riksantikvarens hjemmeside, lest 13.01.2021: <https://www.riksantikvaren.no/prosjekter/miljoovervakning-og-overvakingsprogrammer>

2.3.1. SEFRAK-bygninger

I denne undersøkelsen brukes benevnelsen «SEFRAK-bygninger» om bygninger registrert i SEFRAK-registeret.

SEFRAK er et landsdekkende register over bygninger eldre enn 1900, samt nyere bygninger i nordlige områder. Registeret ble etablert etter en landsomfattende feltregistrering i perioden 1975-1995. Ca. 500.000 objekter ble fotografert, kartfestet og oppmålt, og registreringsskjemaer med sort-hvitt kontaktfoto ble fylt ut for alle objekter. Deler av informasjonen på de opprinnelige registreringsskjemaene ble digitalisert og koblet til Matrikkelen.

SEFRAK-registrering innebærer ingen formell vernestatus, men SEFRAK-registeret blir brukt som verktøy i kulturminneforvaltningen og som kulturhistorisk kildemateriale. Sort-hvitt fotoene på de opprinnelige SEFRAK-skjemaene danner sammenligningsgrunnlaget for kontrollregistreringen av SEFRAK-bygninger i dette MOV-programmet.⁶

Figur 2: Eksempel på utfylt SEFRAK-skjema med sort-hvitt kontaktfoto av bygget. Skjemaet består av flere sider.

2.3.2. Kommunalt verneverdige kulturminner og statlig listeførte bygg

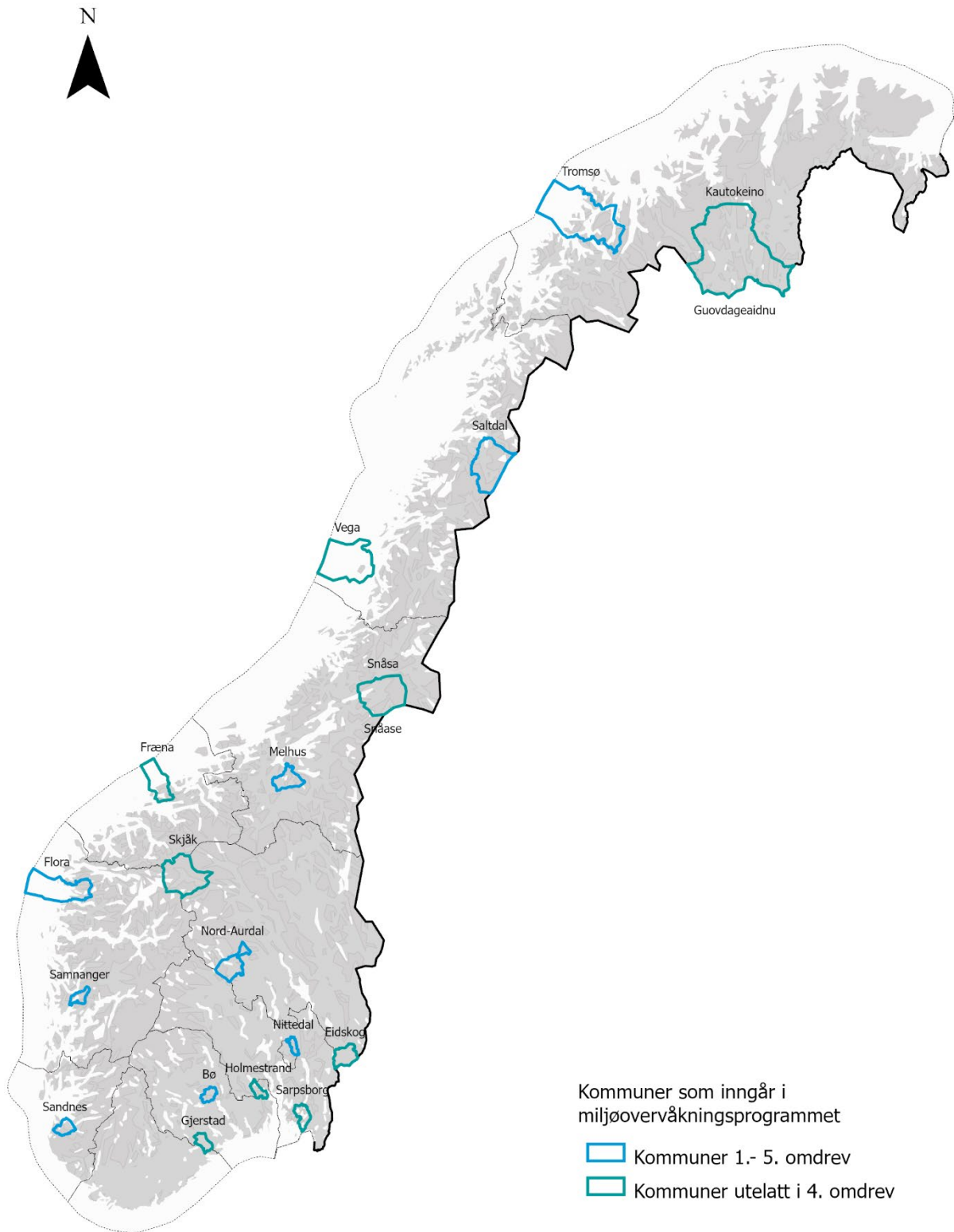
I tillegg til de opprinnelig SEFRAK-registrerte kulturminnene, er overvåkingsprogrammet utvidet til å omfatte enkelte nye typer objekter i 5. omdrev. Disse omfattes av ett eller flere typer av følgende vern:

- Bygg yngre enn år 1900 som er regulert til bevaring etter plan- og bygningsloven (gjennom kommuneplan eller reguleringsplan)
- Prioritert i kommunal kulturminneplan
- Statlig listeført i verneklasse 2
- Listeførte kirker

Det finnes ingen slike objekter i Kautokeino kommune.

⁶ NIKU rapport nr. 101 «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – sammendragsrapport 2000-2019»

Figur 3: 18 kommuner inngår i miljøovervåkingsprogrammet «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner». Kommunene er valgt ut av Riksantikvaren med tanke på å vise et tverrsnitt av landets kommuner. Kartgrunnlag: Statens kartverk, Geovekst.

3. METODE

3.1. Utvalgte kommuner

Riksantikvaren har valgt ut 18 kommuner som inngår i overvåkingsprogrammet. Disse utgjør en geografisk og samfunnsmessig bredde med sikte på å vise et tverrsnitt av Norge.

Tabell 1: Karakteristikk og hovednæringer basert på SSB's kommunekarakteristikker.

5. omdrev	Tidl. kommune	Ny kommune etter 1.1.2020	Tidl. fylke	Nytt fylke etter 1.1.2020	Kommune nr (etter 1.1.2020)	Hovednæring	Karakteristikk	Befolkningsutvikling
2020	Kautokeino	Kautokeino	Finnmark	Troms og Finnmark	5430	Reindrift, reinproduksjon	Nord-Norge, innland, samisk	Stabilt
2020	Nord-Aurdal	Nord-Aurdal	Oppland	Innlandet	3451	Landbruk, service, turisme	Midt-Norge, innland	Svakt avtagende
2020	Gjerstad	Gjerstad	Aust-Agder	Agder	4211	Industri, skogbruk	Sørlandet, kystnært	Svakt avtagende
2020	Fræna	Hustadvika	Møre og Romsdal	Møre og Romsdal	1579	Fiske, industri, landbruk	Vestlandet, kyst	Økende
2021	Nittedal	Nittedal	Akershus	Viken	3031	Industri, service, skogbruk	Østlandet, bynært	
2021	Tromsø	Tromsø	Troms	Troms og Finnmark	5401	Handel, offentlig virksomhet, service	Nord-Norge, kyst og innland, by	
2022	Saltdal	Saltdal	Nordland	Nordland	1840	Industri, handel, jordbruk, service, skoler	Nord-Norge, innland	
2022	Sandnes	Sandnes	Rogaland	Rogaland	1108	Handel, industri, jordbruk, service	Sørvest-Norge, by	
2022	Eidskog	Eidskog	Hedmark	Innlandet	3416	Industri, jordbruk, skogbruk	Østlandet, innland, skog	
2022	Skjåk	Skjåk	Oppland	Innlandet	3433	Jordbruk, skogbruk, trevareindustri, turisme	Midt-Norge, innland	
2023	Snåsa	Snåsa	Nord-Trøndelag	Trøndelag	5041	Landbruk	Midt-Norge, innland, samisk	
2023	Melhus	Melhus	Sør-Trøndelag	Trøndelag	5828	Arbeidspending, landbruk, service	Midt-Norge, bynært	
2023	Vega	Vega	Nordland	Nordland	1815	Landbruk	Nord-Norge, øykommune, verdensarv	
2023	Flora	Kinn	Sogn og Fjordane	Vestland	4602	Industri, oppdrettsnæring	Vestlandet, kyst og innland, by	
2024	Bø	Midt-Telemark	Telemark	Vestfold og Telemark	3717	Jordbruk, skogbruk, skoler, turisme	Østlandet, regionsenter	
2024	Samnanger	Samnanger	Hordaland	Vestland	4623	Arbeidspending, industri, jordbruk	Vestlandet, bynært	
2024	Sarpsborg	Sarpsborg	Østfold	Viken	3003	Handel, industri, jordbruk, service, skogbruk	Østlandet, by	
2024	Samnanger	Samnanger	Hordaland	Vestland	4623	Arbeidspending, industri, jordbruk	Vestlandet, bynært	
2024	Holmestrand	Holmestrand	Vestfold	Vestfold og Telemark	3802	Arbeidspending, handel, industri, jordbruk, service	Østlandet, kyst og innland, by	

Tabell 2: Folketall og befolkningsutvikling i kontrollkommunene, registrert i kontrollårene

1.-2.-3.-4.-5. omdrev	Kommune	Folketall:						Befolkningsutvikling:				
		1. omd	2. omd	3. omd	4. omd	5. omd	2040	1.-2. omd	2.-3. omd	3.-4. omd	4. omd-5. omd	5. omd-2040
2000-2005-2010-2015-	Kautokeino	3 150	2 997	2 935	2 914	2 910	2 530	-5 %	-2 %	-1 %	0 %	-15 %
2000-2005-2010-2015-	Nord-Aurdal	6 500	6 442	6 402	6 466	6 413	6 697	-1 %	-1 %	1 %	-1 %	4 %
2000-2005-2010-2015-	Gjerstad	2 509	2 500	2 478	2 471	2 428	2 371	0 %	-1 %	0 %	-2 %	-2 %
2000-2005-2010-2015-	Hustadvika (Fræna)	12 198	12 327	12 718	13 207	13 279	13 357	1 %	3 %	4 %	1 %	1 %

3.2. Tidsintervaller

Kontrollregistrering i felt blir gjennomført hvert femte år.⁷ Kontrollregistrering i Kautokeino av SEFRAK-registrerte bygninger gjennomføres for 5. gang.

⁷ Unntaket er Nittedal kommune, hvor 1. omdrev ble gjennomført i 1994 og 2. omdrev i 2001, samt kommunene Gjerstad, Fræna, Holmestrand, Sarpsborg, Skjåk, Snåsa og Vegas som ble hoppet over i 4. omdrev.

3.3. Undersøkellesgrunnlag i 2020

3.3.1. SEFRAK-registrerte bygninger

Undersøkellesgrunnlaget i 2020 for Kautokeino omfattet 18 SEFRAK-registrerte bygninger.

Alle SEFRAK-bygningene som har vært med siden 1. omdrev, er eldre enn år 1900. Opprinnelig omfattet dette 3 987 bygninger i kommunene som omfattes av årets kontrollregistrering: Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino. Før oppstart i år 2000 ble 1 089 av disse trukket fra. Dette var bygninger yngre enn 1900, ruiner og andre typer objekter, nyere bygninger på gamle murer, vanskelig tilgjengelige bygninger og bygninger med mangelfull eller dobbel registrering. Undersøkellesgrunnlaget for Kautokeino var på 40 i 1. omdrev, mens det ved inngangen til 5. omdrev var desimert til 18.

Tabell 3: Undersøkellesgrunnlag i de fire kommunene Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino som ble kontrollregistrert i 2020

Kontrollår	Kommune	Opprinnelig SEFRAK-registrert	1900-talls	Ruin	Irrelevant/ ukjent	Sum tatt ut	1. omdrev	2. omdrev	3. Omdrev	4. omdrev	5. omdrev
2020	Gjerstad	787	36	140	23	199	587	554	543	0	516
2020	Nord-Aurdal	1 832	91	88	303	482	1 350	1 177	1 115	1 069	1 037
2020	Kautokeino	81	36	0	5	41	40	23	20	19	18
2020	Fræna	1 287	180	167	20	367	919	722	700	0	676
2020	Sum 5. omdrev	3 987	343	395	351	1 089	2 896	2 476	2 378	1 088	2 247

3.4. Undersøkellesparametere

Ved kontrollregistreringene i hvert omdrev undersøkes bygningenes *grad av endring og tilstand*.⁸

3.4.1. Grad av endring

Tap: Bygninger som har falt i ruin, er revet, brent eller flyttet, registreres som *tap*. Dette gjelder ikke ved flytting innen et avgrenset område, for eksempel innenfor tunet. Flytting til museum eller et annet sted registreres som tap. Tapsårsak angis dersom denne er kjent.

For SEFRAK-bygninger, som har vært en del av undersøkelsen siden 1. omdrev, vurderes grad av endring i forhold til opprinnelig SEFRAK-registrering (foto og opplysninger gitt på opprinnelig SEFRAK-skjema, se *Figur 2*). Endringene for disse byggene vurderes altså ikke i forhold til forrige omdrev. For nye objekter lagt til fra 4. omdrev vurderes endringene i forhold til status når objektet ble tatt inn.

Endringsgrad: Registreres på en fire-trinns skala:

- *Uendret*
- *Stor endring (A)*
- *Middels endring (B)*
- *Liten endring (C)*

Endringsgrad A og B vurderes i forhold til stor eller middels endring av byggets volum, mens endringsgrad C i hovedsak gjelder endringer av byggets karakter ved utskifting av for eksempel kledning, takteking, vinduer mm. Vurderingene er skjønnsbasert da det kan være en glidende overgang mellom en stor eller middels endring. Ved eventuelt avvik i vurderingene mellom gjeldende og forrige omdrev, legges forrige omdrevs vurdering til grunn, med mindre bygget er tilbakeført ved riving av tidligere tilbygg ol.

Tap av autentisitet på detaljnivå fanges ikke opp av undersøkelsen. Endringenes kvalitet i forhold til antikvariske eller arkitektoniske hensyn vurderes ikke. Det gjøres heller ingen vurdering av verneverdi eller evt. endringer av denne som følge av endringer/vedlikehold.

I tillegg til endringsgrad registreres det om *deler av huset er revet*, om bygningen er *tilbakeført til eldre uttrykk* eller *dokumentert stilhistorisk tilbakeført*. Uviss endringsgrad på grunn av mangelfull dokumentasjon/dårlig foto i opprinnelig SEFRAK-skjema, registreres som *ukjent*. Bygninger som ikke har

⁸ Nærmere beskrivelse av undersøkellesparametere i vedlegg 1

blitt oppsøkt/registrert på nært hold på grunn av vanskelig tilgjengelighet, registreres som *står* dersom dette er observert i felt eller bekreftet gjennom samtale med eier eller andre lokalkjente.

3.4.2. Tilstand

Bygningene registreres ved utvendig, visuell befaring som enten *intakt*, *truet* eller *sterkt truet*. Det er et element av skjønn i vurderingen av bygningsteknisk tilstandsgrad og i vurderingen av den glidende overgangen mellom forfall og tap. Bygninger med for eksempel store setningsskader, omfattende råteskader eller sammenrast takkonstruksjon, registreres som sterkt truet.

3.5. Kvalitative kategorier

Det er definert kvalitative kategorier⁹ for å analysere innsamlete registreringsdata i overvåkingsprogrammet. Kategoriene under «Bygningskategori», «Samfunnssektor», «Sosial miljøsammenheng» og «Geografiske variasjoner» er basert på systematikken i SEFRAK-registeret, hvor bygningene er registrert med tallkoder for en rekke underkategorier.

3.5.1. Bygningskategori

Bygningskategoriene i undersøkelsen er en generalisering av bygningstyper registrert under opprinnelig funksjon og formål i SEFRAK-registeret. Bygningskategoriene er standardiserte for alle kommunene og fanger ikke opp lokale variasjoner av bygningsbenevning.

3.5.2. Samfunnssektor

Kategorien samfunnssektor er en generalisering av kategoriene knyttet til opprinnelig funksjon og formål i SEFRAK-registeret. For oversiktens skyld er begrepet «andre sektorer» i tidligere omdrev erstattet med «offentlig sektor» som bedre beskriver denne samfunnssektoren¹⁰.

3.5.3. Sosial miljøsammenheng

Kategorien sosial miljøsammenheng er en generalisering av kategoriene knyttet til opprinnelig sosial miljøsammenheng i SEFRAK-registeret.

3.5.4. Geografiske variasjoner

For å undersøke om geografiske variasjoner¹¹ påvirker kulturminnebestanden, er det definert hensiktsmessige geografiske områder. SEFRAK-registreringen for Kautokeino benyttet kretsinnstillingen fra folketellingen fra 1970¹², se *Figur 21*. Kretsinnstillingen og nummereringen i denne avviker fra dagens inndeling som ble fastlagt i folketellingen fra 1980. Det er benyttet samme inndeling i 5. omdrev som i de foregående.

3.6. Datainnhenting

3.6.1. Feltarbeid

Alle bygninger som omfattes av kontrollregistreringen er befart under feltarbeidet. For Kautokeino ble dette gjennomført i midten av september 2020. Registreringen er utvendig og visuell. Bygningene blir fotografert og endringsgrad og tilstand vurdert på stedet.

Eiere er varslet via annonse og via kommunens hjemmesider. Registratør banker på og identifiserer seg hvis eier er hjemme.

I feltarbeidet har vi benyttet nettbrett med en spesialtilpasset utgave av appen *Feltregistrering*, utviklet av Asplan Viak Internett. Appen viser digitalt kart som via nettbrettets GPS til enhver tid viser status for registrerte objekter og hvor registratøren befinner seg. Eventuelle feil i tidligere oppgitt lokalisering oppdages og rettes på stedet. Foto fra forrige omdrev, sammen med det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, er lagret lokalt på nettbrettet. Dette gjør at feltregistreringsappen også fungerer offline i områder uten

⁹ Oversikt over kvalitative kategorier presenteres i vedlegg 3

¹⁰ Kategorien offentlig sektor omfatter hus for offentlig forvaltning, kirker, militæret, undervisning, samferdsel og offentlig tjenesteyting. Kategorien «hus for fritidsbosetting» er flyttet inn under kategorien «fast bosetting uten næringstilknytning». Dette omfatter et fåtall bygninger i undersøkelsesgrunnlaget som opprinnelig hadde formålet hytter/fritidsboliger. Se vedlegg 3.

¹¹ Detaljert oversikt over geografiske områder i vedlegg 4

¹² Statistisk sentralbyrå, lest 25.01.2021: https://www.ssb.no/a/folketellinger/kommunehefter/1970/kh_1970_2011.pdf

mobildekning. Nye foto tas med nettbrettet og kobles automatisk mot det aktuelle objektet. Data og foto lastes opp til server hver dag. Korrekt og effektiv utfylling av skjema sikres gjennom bruk av predefinerte lister, obligatoriske felt, numeriske felter med et lovlig intervall og skjuling av felter basert på valg i lister. Nettbrettet kan benyttes i all slags vær, selv med hansker på.

I etterkant av feltarbeidet kvalitetssikres registreringene via kartverktøyet *Adaptive* utviklet av Asplan Viak Internett. Dette er en web-basert kartportal der både bruker og administrator enkelt forvalter hva som er synlig og setter opp datasett for dataforvaltning. Adaptive gir tilgang til søk og sortering på objekter og evt. supplering av data. Fra dette kartverktøyet tas det ut kommunevise datasett som bearbeides videre i en Excel-basert analysemodell.

3.7. Planstatus

Planstatus¹³ for de undersøkte bygningene/kulturminnene innhentes fra kommunenes digitale kartløsninger, supplert med direkte kontakt med kommunenes administrasjon. Aktuelle plantyper kan være kulturminneplaner, spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven (pbl 1985), hensynssone (pbl 2008), NBI-registeret m.m.

3.7.1. Andre virkemidler for bevaring

I sluttrapporten i 2025 skal forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad analyseres. En oversikt over virkemidler for bevaring av kulturminner i de enkelte kommunene blir presentert i de årlige kommunevise rapportene. Aktuelle virkemidler kan være planverk, stedsanalyser, kulturminne-registreringer, informasjon, rådgivning, økonomiske tilskuddsordninger og verdiskapingsprogrammer. I forbindelse med sluttrapporten i 2025 vil vi innhente data som konkret belyser bruken av virkemidler i forhold til de undersøkte kulturminnene i de 18 kontrollkommunene.

3.8. Bearbeiding og lagring av data

3.8.1. Registreringsdata

Registreringsdata samles i Excel-tabell sammen med grunndata fra Matrikkelen, SEFRAK-registeret og andre databaser. Statistikk for tall, grafer og tabeller i denne rapporten kommer fra en analysemodell utarbeidet i Excel. Asplan Viak forvalter og er ansvarlig for datagrunnlaget underveis i perioden 2020-2024. Riksantikvaren mottar årlige kopier av rådataene/grunnlagsdataene.

3.8.2. Foto

Foto av de undersøkte bygningene merkes med et unikt ID-nummer. Dette ID-nummeret gjenfinnes i datagrunnlaget lagret i Excel. Fotomaterialet fra kontrollregistreringen lagres digitalt hos Riksantikvaren.

3.8.3. Kart

Excel-tabellen med de registrerte bygningene inneholder koordinater (geografisk koordinatsystem: 4326 WGS 84 Lon/lat) som gir muligheter for digital kartfesting av alle objektene. Nye objekter som listeførte kirker, kommunalt verneverdige og statlig listeførte bygninger, som ikke allerede er kartfestet i Askeladden eller andre databaser, kartfestes som punkt ved hjelp av bygningsnummer i Matrikkelen. Enkelte mindre bygninger har ikke bygningsnummer. I disse tilfellene kartfestes objektene manuelt via den digitale kartløsningen.

3.8.4. Rapportering

Resultatet av feltarbeidet blir presentert i kommunevise rapporter. Rapportene inneholder også kart som viser endringer, tilstand og planstatus for de enkelte objektene. Rapportene publiseres på Riksantikvarens hjemmesider.

---

¹³ Detaljert oversikt over planstatuskategorier i vedlegg 2

3.9. Metodiske bemerkninger

3.9.1. Ulike tidsintervaller i 1. omdrev

Den opprinnelige SEFRAK-registreringen ble gjennomført innenfor en periode på 20 år, og i forskjellige perioder fra kommune til kommune. Kontrollregistreringene er gjennomført hvert femte år fra år 2000. Tapstallene for 1. omdrev spenner derfor over et større tidsrom og kan følgelig ikke sammenlignes med senere tapstall, eller med andre kommuner. Resultatene fra de følgende omdrevene gir grunnlag for sammenligning mellom omdrev og kommuner.

3.9.2. Åtte kommuner utelatt i 4. omdrev

Kommunene Eidskog, Fræna, Gjerstad, Holmestrand, Sarpsborg, Skjåk, Snåsa og Vega ble utelatt i 4. omdrev. Dette innebærer et sprang på 10 år mellom 3. og 5. omdrev, mens de øvrige har et sprang på 5 år. For disse kommunene fordeler vi tallene slik at vi får fram et sammenlignbart gjennomsnitt for 4. og 5. omdrev.

3.9.3. Ny tilstandskategori i 3. omdrev

I 1. og 2. omdrev ble bygningstilstanden kun registrert som *intakt* eller *sterkt truet*. I 3. omdrev ble *truet* innført som ny kategori. Objekter som i 1. og 2. omdrev var karakterisert som sterkt truet, ble da endret til truet. Dette er en metodisk endring som kan gi avvik i resultatene for bygningsteknisk tilstand i 3. og senere omdrev, i forhold til de to første omdrevene.

3.9.4. Nye endringskategorier i 3. omdrev

I 3. omdrev ble det innført tre nye endringskategorier: *deler av bygning revet/tilbakeført til eldre uttrykk/dokumentert stilhistorisk tilbakeført*. For å sikre sammenligningsgrunnlaget, er alle endrete bygninger registrert som A-, B- eller C-endret, og de nye kategoriene er registrert i tillegg.

3.9.5. Dokumentert stilhistorisk tilbakeført

Bygningene vil bare unntaksvis bli registrert som dokumentert stilhistorisk tilbakeført, ettersom feltkontrollen ikke er basert på intervju med eier.

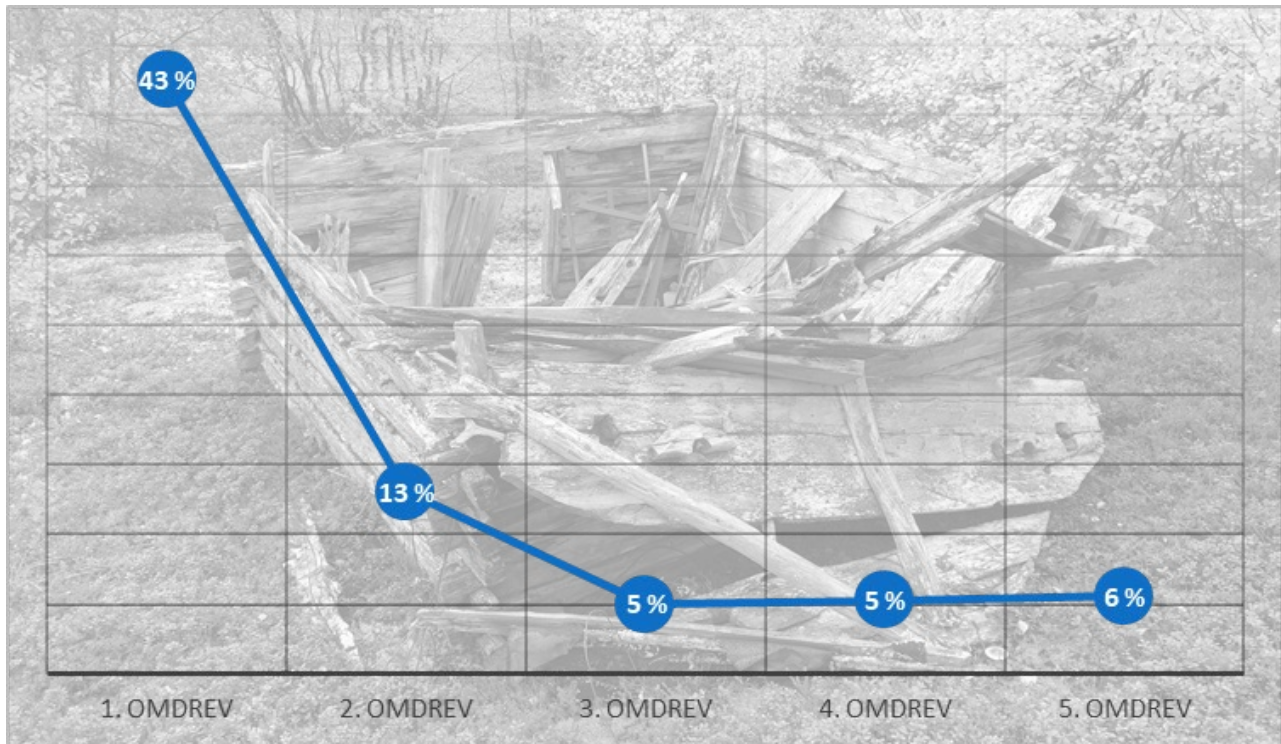
Figur 4: 58% av de registrerte bygningene er registrert som tapt i perioden 2000-2020. De fleste av tapte bygningene i første og andre omdrev sto på nedlagte småbruk, noen uten veiforbindelse. Stabburet på bildet vurderes som sterkt truet. Foto: HT/ASPLAN VIAK (20110004009)

4. RESULTAT

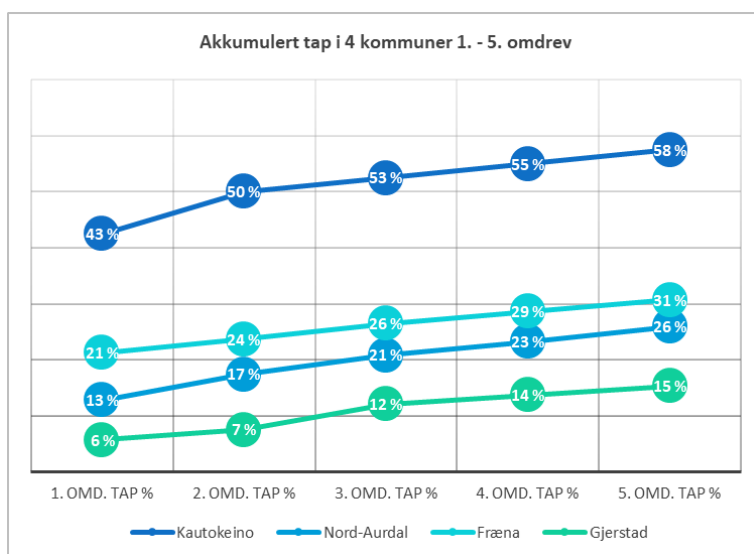
I dette kapitlet presenterer vi resultater fra registrering av tap, tilstand og endring av på de registrerte bygningene i Kautokeino.¹⁴ 18 bygninger er undersøkt i 5. omdrev. En av disse har en tilstand som gjør at den vurderes som tapt. Antallet bygninger er så lavt at det er vanskelig å peke på tendenser på grunnlag av resultatene.

4.1. Tap

I hvert av de tre siste omdrevene har det gått tapt en bygning. Dette tilsvarer en årlig tapsprosent i perioden 2005 - 2020 på ca. 1%. Av de opprinnelige 40 SEFRAK-bygningene som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget for Kautokeino ved 1. omdrev, er til sammen 23 tapt, slik at det akkumulerte tapet er på hele 58%.

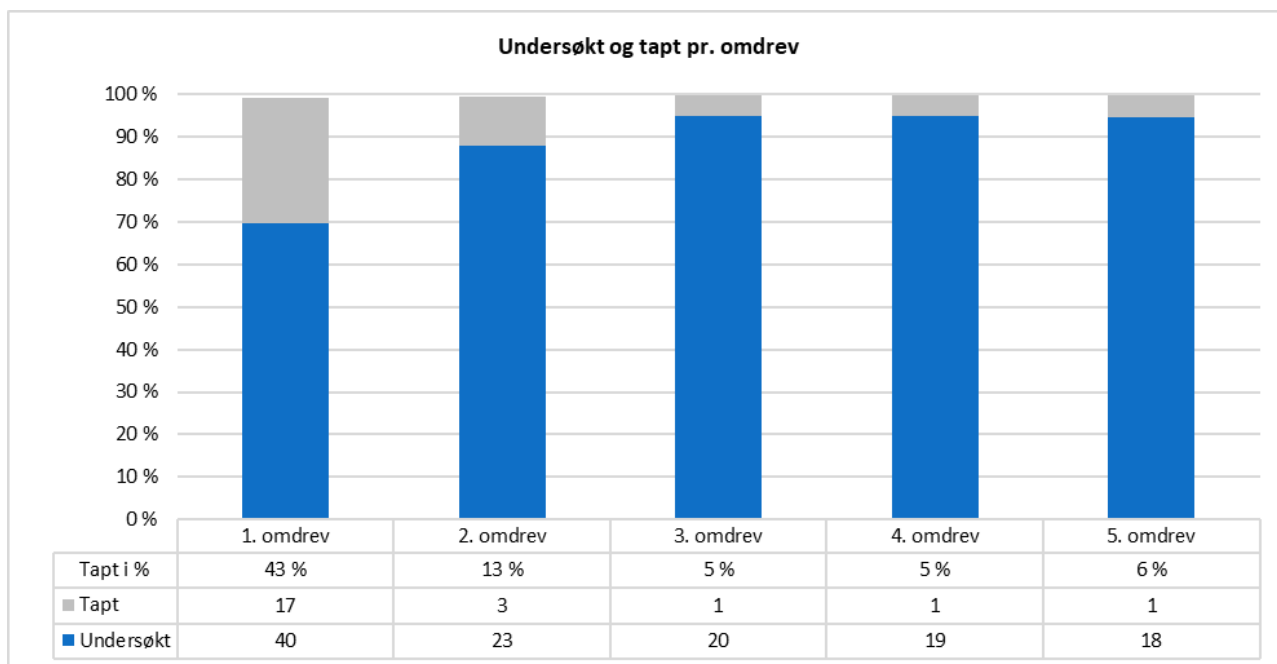

Figur 5: Tap i prosent pr. omdrev.

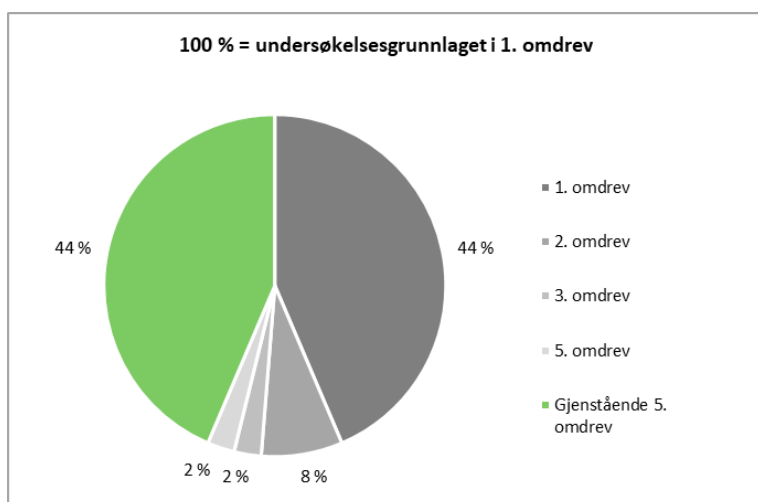

Figur 6: Akkumulert tap i % for kommunene Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino 1. - 5. omdrev.

¹⁴ Detaljert resultatoversikt i vedlegg 5

Tabell 4: Antall undersøkt og tapt pr. omdrev for Kautokeino kommune

Figur 7: Andel tap Kautokeino 1. – 5. omdrev

Figur 8: Dette stabburet ansees som tapt i 5. omdrev. Forfallet har sannsynligvis kommet for langt til at bygningen kan reddes.
Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (20110004026)

4.2. Tapsårsaker

Tapsårsaker for de ulike omdrevene:

1. 17 bygninger tapt, de fleste på småbruk som ikke lenger er i drift¹⁵
2. Tre bygninger tapt, alle på nedlagte bruk uten veiforbindelse¹⁶
3. En bygning registrert som tapt, flyttet til Kautokeino tettsted
4. En bygning revet
5. En bygning anses som tapt på grunn av langt framskredet forfall

Flytting blir registrert som tap i denne undersøkelsen. Flytting har vært tapsårsak for 13 av SEFRAK-bygningene som er tapt i Kautokeino siden oppstart av kontrollregistreringen. Alle de 13 er laftete stabbur, áiti, som er vanlig å flytte innenfor samisk tradisjon. Fem av stabburene er flyttet til eierens nye bosted, ett er flyttet til Juhls sølvsmie og syv til Kautokeino bygdetun¹⁷. De flyttete stabburene er kartfestet på nytt i forbindelse med Sametingets omfattende kulturminneregistrering, som har pågått siden 2011.

4 bygninger er registrert som sterkt truet i 5. omdrev. Bygningsforfall kan være en langsom prosess, slik at alle forfalne bygninger representerer et mulig fremtidig bygningstap, og at tapstakten kan være økende.

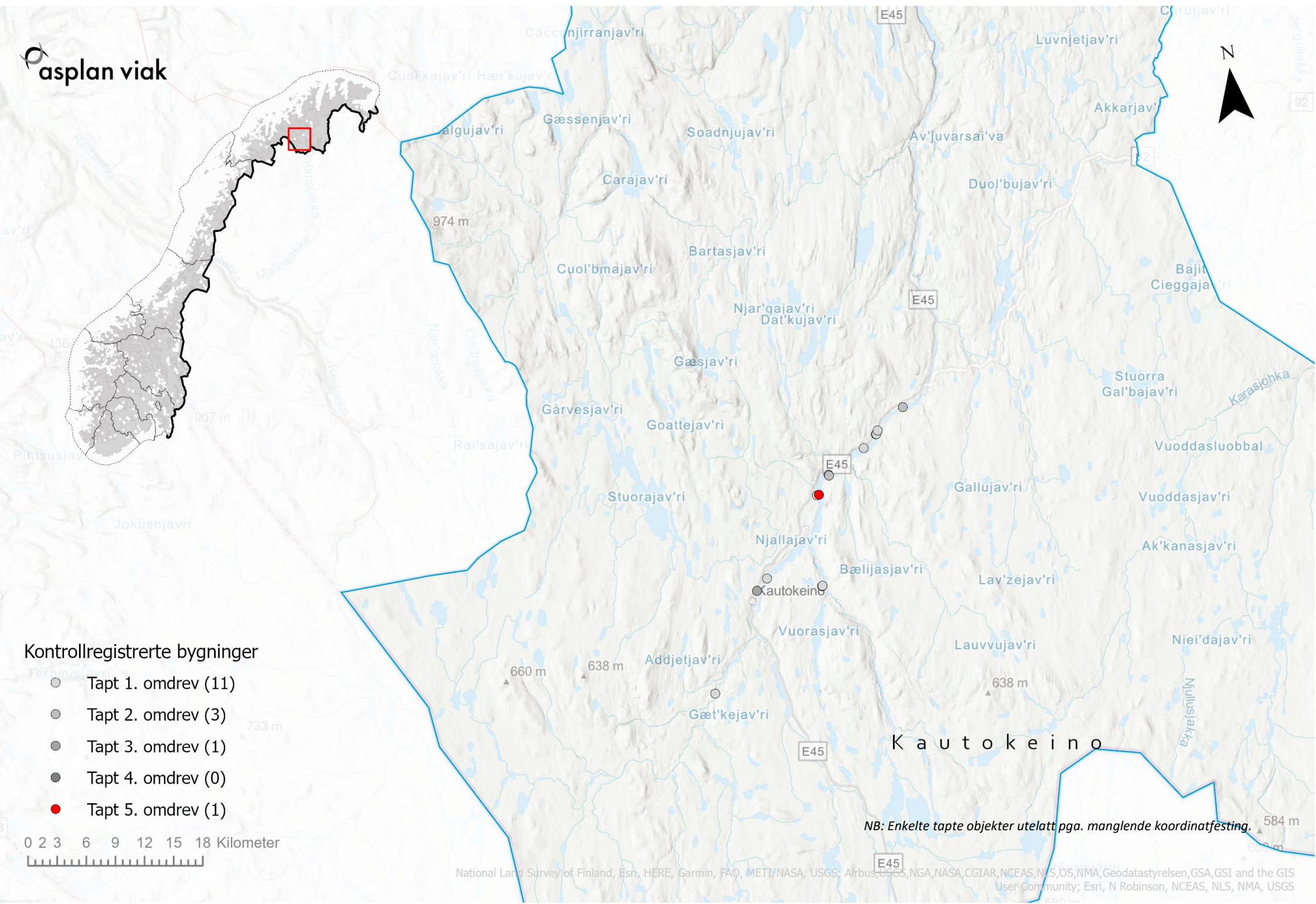

Figur 9: En badstue er bevart på Kautokeino bygdetun, ett av fire samiske kulturhistoriske museer under museumsstiftelsen RiddoDuottarMuseat. Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (20110001002)

¹⁵ Kulturminnekompaniet, 2004: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Guovdageainnu suokhan/Kautokeino kommune, Finnmark fylke 2000, s 7

¹⁶ Kulturminnekompaniet, 2009: Gamle hus da og nå 2000-2005. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Guovdageainnu suokhan/Kautokeino kommune, Finnmark fylke 2005. 2. omverv, s 7

¹⁷ NIKU rapport 83, 2015: Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – Kautokeino kommune, s 17

Kontrollregistrerte bygninger

- Tapt 1. omdrev (11)
- Tapt 2. omdrev (3)
- Tapt 3. omdrev (1)
- Tapt 4. omdrev (0)
- Tapt 5. omdrev (1)

NB: Enkelte tapte objekter utelatt pga. manglende koordinatfesting.

4.3. Endring ABC

Andelen endrete bygninger i Kautokeino er liten. Kun to bygninger av 17 gjenstående er endret.

Tabell 5: Endringer på gjenstående bygninger i Kautokeino i 1. - 5. omdrev

ENDRING	Gjenstående antall	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent		Uendret	
		antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel
1. omdrev	23	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	9 %	21	91 %
2. omdrev	20	1	5 %	0	0 %	1	5 %	0	0 %	1	5 %	18	90 %
3. omdrev	19	1	5 %	0	0 %	1	5 %	0	0 %	0	0 %	18	95 %
4. omdrev	19	1	5 %	0	0 %	1	5 %	0	0 %	0	0 %	18	95 %
5. omdrev	17	2	12 %	0	0 %	1	6 %	1	6 %	1	6 %	14	82 %

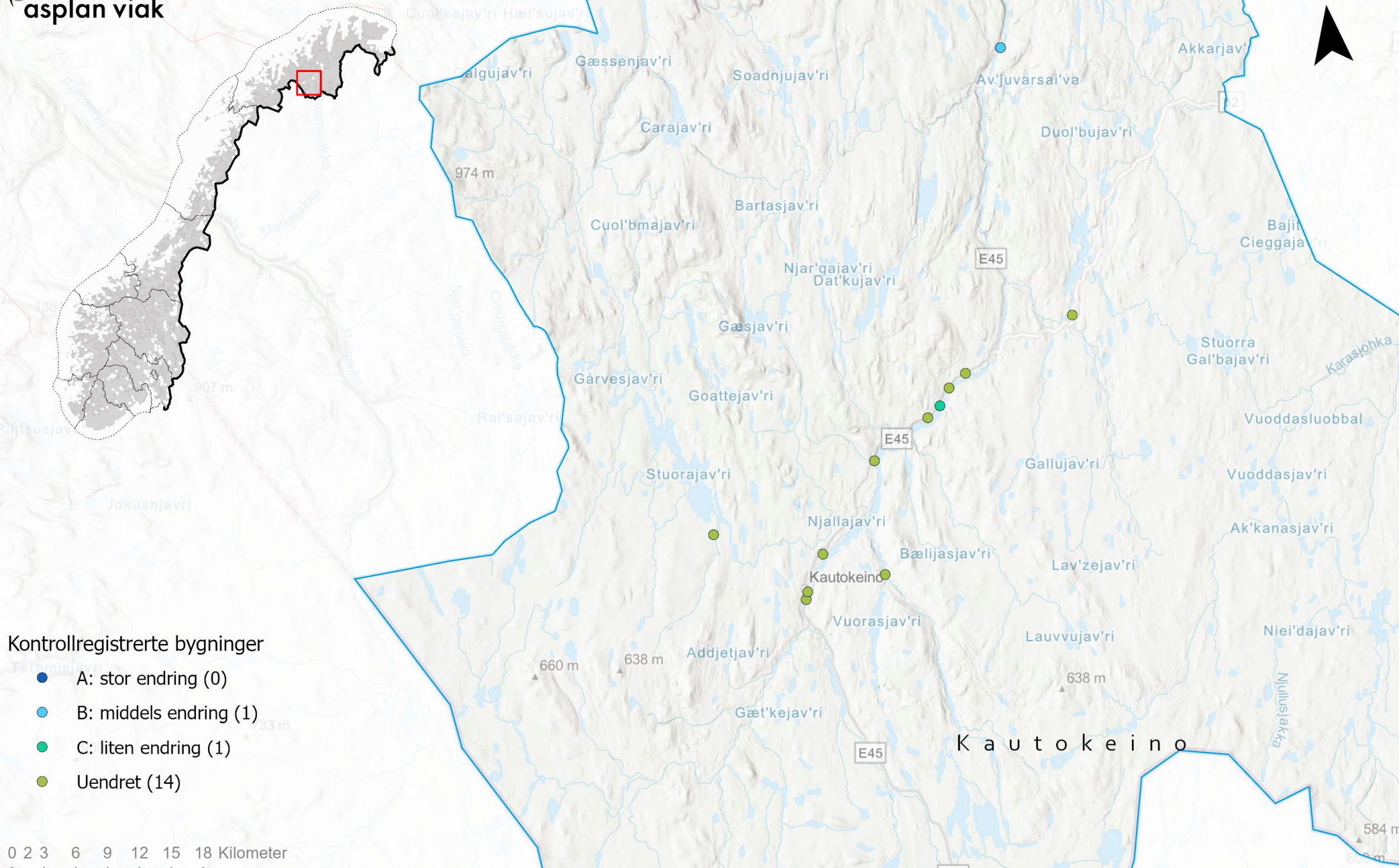
Av 17 gjenstående bygninger i 5. omdrev har en bygning mindre volumendringer (B-endring). Deler av bygningen ble revet i tidsrommet 2000-2005. I tillegg har en annen bygning fått ny takteking (se Figur 10), noe som tilsvarer en liten endring (C-endring).

På grunn av vanskelig tilgjengelighet er en bygning ikke besøkt. Bygningen er registrert som *står* (basert på observasjon fra motsatt side av Kautokeinoelva), men endringsgrad og tilstand er ikke kjent.

Figur 10: Tre stabbur på rad. Det nærmeste stabburet har fått ny takteking siden forrige omdrev, noe som tilsvarer en liten endring (c). Med nytt, tett tak har bygningens tilstand har gått fra å være truet til å vurderes som intakt. De to bakerste bygningene vurderes som truet. Foto: HT/ASPLAN VIAK (20110004019)

asplan viak

Kontrollregistrerte bygninger

- A: stor endring (0)
- B: middels endring (1)
- C: liten endring (1)
- Uendret (14)

4.4. Tilstand

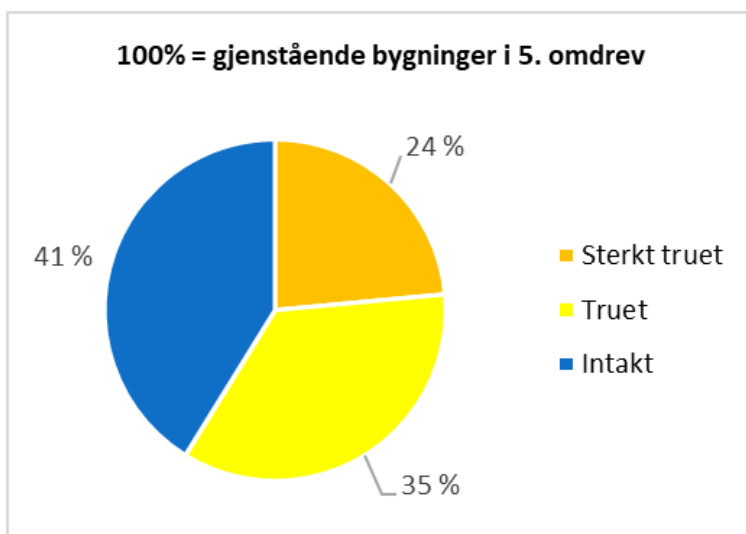
Av 17 gjenstående bygninger i Kautokeino er 24 % i svært dårlig teknisk tilstand (sterkt truet). 35 % er i dårlig teknisk tilstand (truet) og bærer preg av manglende vedlikehold over lengre tid. Andelen truede bygninger steg kraftig fra 3. til 4. omdrev, men har falt noe igjen til 5. omdrev. Andelen sterkt truet har økt noe fra 3. – 5. omdrev. De øvrige 41 % er i normalt god tilstand.

Tabell 6: Bygningsteknisk tilstand for gjenstående bygninger i Kautokeino 1.- 5. omdrev.

	Gjenstående	Sterkt truet		Truet		Intakt	
	antall	antall	andel	antall	andel	antall	andel
1. omdrev	23	0	0 %	3	13 %	20	87 %
2. omdrev	20	0	0 %	5	25 %	15	75 %
3. omdrev	19	3	16 %	3	16 %	13	68 %
4. omdrev	18	4	22 %	7	39 %	7	39 %
5. omdrev	17	4	24 %	6	35 %	7	41 %

Figur 11: Andel sterkt truet/truet i Kautokeino 1.-5. omdrev.

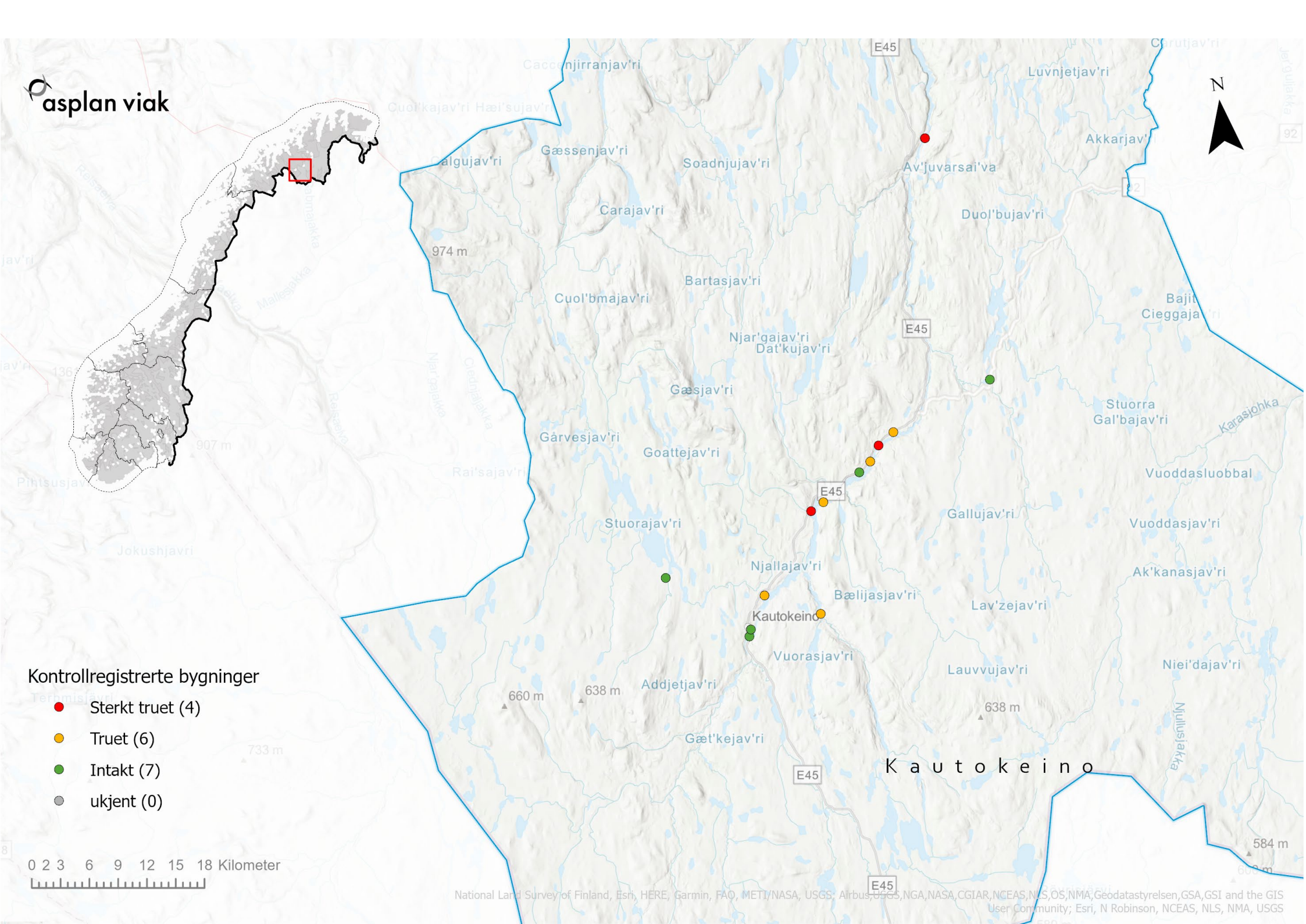
Figur 12: Bygningsteknisk tilstand for 17 gjenstående bygninger i Kautokeino i 5. omdrev.

asplan viak

Kontrollregistrerte bygninger

- Sterkt truet (4)
- Truet (6)
- Intakt (7)
- ukjent (0)

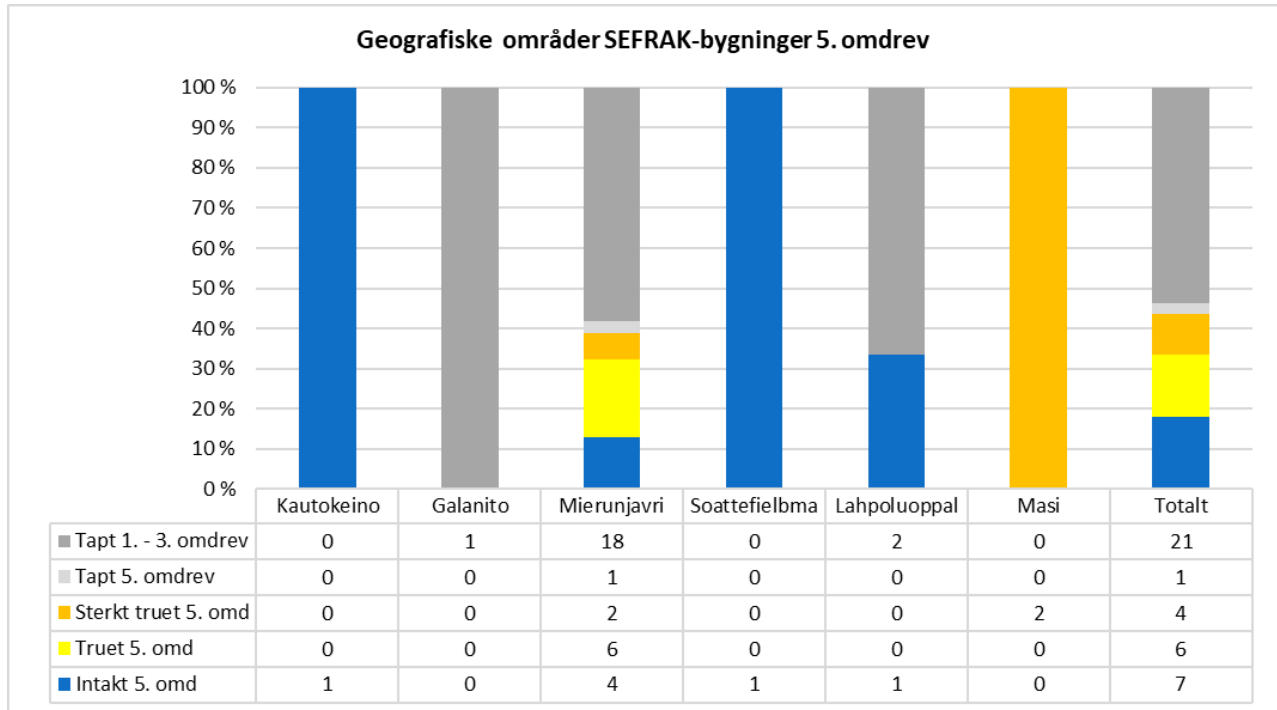

4.5. Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng

Alle de undersøkte bygningene i Kautokeino er knyttet til landbruk, fiske og fangst.

4.6. Geografiske variasjoner

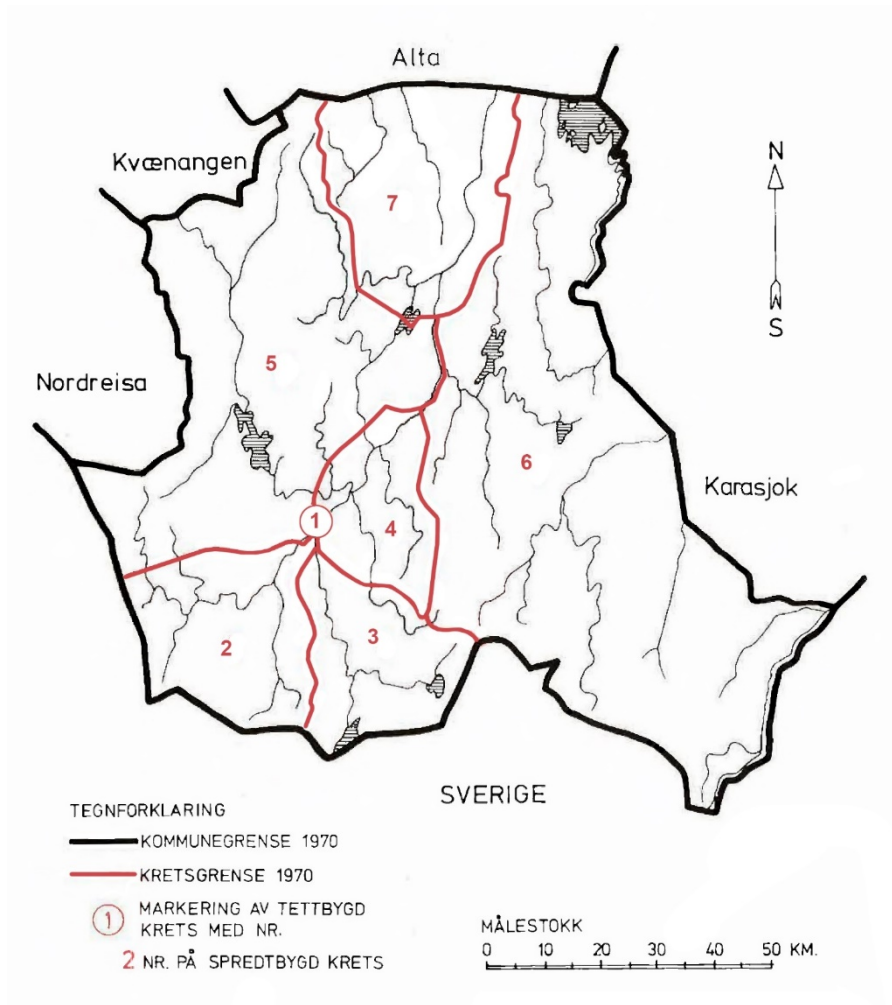
Bygningen som ansees tapt i 5. omdrev ligger i kretsen Mierunjavri.

Figur 13: Tap og tilstand fordelt på geografiske områder i Kautokeino

Figur 14: Ett av i alt 7 stabbur som er bevart intakt og i relativt god stand i Kautokeino. Foto: HT/ASPLANVIK (2011004015)

Figur 15: Kretsgransene for folketellingen i 1970 ble benyttet under SEFRAK-registreringen i Kautokeino på 1980-tallet. Kilde: SSB, Folke- og bolig telling 1970 Kautokeino.

Tabell 7: Kretsnummer og navn

Nr	Navn
001	Kautokeino
002	Galanito
003	Siebe
004	Mierunjavri
005	Soattiefiebma
006	Lahpoluoppal
007	Masi

4.7. Bygningstyper

16 av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Kautokeino i 5. omdrev er samiske stabbur, áiti. En bygning er en badstue som er flyttet til Kautokeino bygdetun (se Figur 9).

Et stabbur er en bygning som brukes til ulike lagerformål, fra matvarer til klær og andre gjenstander. Noen er også brukt til overnatting. Stabburene er tradisjonelt ett-roms bygninger i en etasje. Konstruksjonene er tilpasset de ulike bruksområdene de skal tjene. Stabbur er en viktig bygningstype i den samiske bygningskulturen, og finnes i alle de ulike samiske områdene og tilknyttet alle næringsveier. De kan være viktige identitetsbærere på familie- og slektsnivå - i enkelte tilfeller også på lokalt og regionalt nivå¹⁸.

¹⁸ Sametinget 2017: «Forvaltning av automatisk freda samiske bygninger - Bakgrunn og status for registreringsprosjektet og prinsipper for forvaltning» s. 12

5. VIRKEMIDLER FOR BEVARING

Dette kapittelet gir en beskrivelse av ulike virkemidler for bevaring av kulturminner i Kautokeino kommune. Sluttrapporten for alle 18 kontrollkommunene i overvåkingsprogrammet skal publiseres i 2024. Den vil inneholde analyser av forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.

5.1. Planstatus

Aktuelle planstatus med hensyn til formelt vern for de registrerte bygningene er kommuneplaner, reguleringsplaner og detaljplaner som inneholder hensynssoner med kulturhistoriske hensyn, eller kommunedelplaner/verneplaner for kulturminner og kulturlandskap. Planavdelingen i Kautokeino kommune opplyser at det ikke er vedtatt slike planer i kommunen.

5.2. Kommunalt planverk

5.2.1. Kommuneplanstrategi

Planstrategi for Kautokeino for 2020-2023 ble vedtatt av kommunestyret den 17.12.2020¹⁹. I denne fremheves viktigheten av å synliggjøre de mest verdifulle kulturminnene, ivareta og utnytte disse.

5.2.2. Kommuneplanens areal

I kommuneplanens arealdel heter det at nye utbyggingsområder som foreslås i kommuneplanen er vurdert i forhold til registrerte kulturminner i Askeladden. Det forutsettes at forholdet til kulturminner blir avklart før nye tiltak settes i verk.²⁰

5.2.3. Kulturminneplan

I kommunens vedtatte planstrategi ligger utarbeidelse av kulturminneplan prioritert for gjennomføring i 2022.

5.3. Troms og Finnmark fylkeskommune

Troms og Finnmark fylkeskommune gir på sine hjemmesider oversiktlig informasjon rettet mot eiere av fredete og verneverdige bygg²¹. Fylkeskommunen har ansvaret for planfaglig veiledning overfor kommunene i Troms og Finnmark, og skal behandle søknader om tiltak på blant annet fredete bygninger.²²

5.4. Sametinget

Sametinget er rette forvaltningsmyndighet for samiske kulturminner i hele Norge. De er høringsinstans på lik linje med fylkeskommunene. Sametingets mål er å bidra til at den samiske bygningsarven blir ivarettatt og sikret gjennom en målrettet og planmessig forvaltning. Bygningsarven er en viktig del av samisk kulturhistorie. Den er en vesentlig kilde til kunnskap om samisk tilstedeværelse, byggeskikk, næringstilpassing og levemåter. I tillegg er den et aktivum i samisk identitetsbygging, stedsutvikling og verdiskaping.

Sametingets har to seksjoner som jobber med kulturminne- og bygningsvern. Disse jobber med formidling, og tilrettelegging av samiske kulturminner og bygninger, kontakt med eiere av freda bygninger, samt målrettet forvaltning av tilskuddsordninger. Viktige tiltak i dette arbeidet er feltregistrering av samiske kulturminner, dokumentasjon av kulturhistorie og tradisjonskunnskap, samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og aktører, samt tilskuddsordninger.²³

---

¹⁹ Kautokeino kommunes hjemmeside, lest 26.01.201: <https://www.guovdageainnu.suohkan.no/politikk-og-administrasjon/kommunale-planer/kommunal-planstrategi/>

²⁰ Kommuneplanens arealdel. Kautokeino 2017-2030. Planbeskrivelse, s 29

²¹ Troms og Finnmark fylkeskommunes hjemmeside, lest 11.11.20: <https://www.tffk.no/tjenester/kulturarv/>

²² Kulturminneloven, LOV-1978-06-09-50, §§ 15 a og 25

²³ Sametingets hjemmeside, lest 11.11.20: <https://sametinget.no/kulturminne-og-bygningsvern/sametingets-kulturminnevern/>

5.5. Informasjon og rådgivning

På Sametingets hjemmeside ligger informasjon og veiledning til eiere og brukere av automatisk fredete samiske bygninger. Eiere av fredete bygninger blir oppfordret til å søke råd og veiledning før de går i gang med vedlikehold og endring av fredete bygninger.²⁴ En oversiktlig veileder med praktisk informasjon om automatisk fredete samiske bygninger er tilgjengelig på nettsiden.²⁵

Figur 16: Sametingets veileder for eiere av automatisk freda samiske bygninger. Sist oppdatert mars 2019.

5.6. Kulturminneregistreringer

Sametinget igangsatte høsten 2011 en omfattende kulturminneregistrering for å identifisere og kartlegge automatisk fredete samiske bygninger, som grunnlag for samisk bygningsvern framover. Formålet med registreringsarbeidet var å identifisere hvilke bygninger som er automatisk fredet og dermed hører inn under Sametinget som forvaltningsansvarlig etat.

Siste befaringssesong var i 2017. Totalt ble ca. 900 samiske bygninger fra 1917 eller eldre registrert. SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune inngår i denne registreringen. Enkelte bygninger som har blitt flyttet etter den opprinnelige SEFRAK-registreringen er gjenfunnet i forbindelse med Sametingets prosjekt og kartfestet på nytt.

Sametinget ga i 2017 ut rapporten «Forvaltning av automatisk freda samiske bygninger - Bakgrunn og status for registreringsprosjektet og prinsipper for forvaltning». Formålet med rapporten er å utforme et styringsverktøy, med et sett prinsipper for forvaltningen av bygningene. Dokumentet inneholder:

- *En kort bakgrunn for prosjektet «Identifisering og registrering av samiske bygninger»*
- *En gjennomgang av foreløpige resultater i registreringsprosjektet*
- *Hovedprinsipper for forvaltninga av automatisk freda samiske bygninger*

²⁴ Sametingets hjemmeside, lest 11.11.20: <https://sametinget.no/kulturminne-og-bygningsvern/freda-og-verneverdige-bygninger/eier-du-en-freda-eller-verneverdig-samisk-bygning/>

²⁵ Sametinget 2014, Orientering om automatisk freda samiske bygninger: <https://sametinget.no/kulturminne-og-bygningsvern/nyttige-ressurser/veiledningsmaterieill/orientering-om-automatisk-freda-samiske-bygninger/>

5.7. Tilskuddsordninger

5.7.1. Tilskudd fra fylkeskommunen

Troms og Finnmark fylkeskommune forvalter tilskudd over statsbudsjettet via Riksantikvaren til antikvarisk restaurering av fredete hus og anlegg. Tilskuddene skal gå til istandsetting av fredete kulturminner i privat eie og dekke merkostnader ved antikvarisk restaurering. Fredete bygninger har høy prioritet, og det samme har midlertidig sikring, tiltak som begrenser ytterligere forfall og tiltak som sikrer bygninger det finnes få av.²⁶

5.7.2. SMIL-midler

SMIL-ordningen (spesielle miljøtiltak i jordbruket) er en kommunal tilskuddsordning som skal fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap.²⁷ En stor del av tilskuddsmidlene går til istandsetting og vedlikehold av fredete og verneverdige bygninger i jordbrukets kulturlandskap.

Ordningen gjelder også bygninger uten formelt vern, men av lokal verdi. Det er et krav at tiltakene utføres etter kulturminnefaglige retningslinjer. Fra 2015 gjelder tilskuddsordningen kun for jordbrukseiendommer med produksjonstilskudd.²⁸

Alle bygninger i inn og utmark med tilknytting til gården kan motta tilskudd²⁹. Ved behov skal det konsulteres med kulturminneforvaltningen, Sametinget og Fylkeskommunen. Bygninger som er fredet, har andre ordninger forvaltet av Fylkeskommunen og vil ikke få støtte fra SMIL tilskudd. Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. Verneverdien på bygningen og graden av tilknytning til jordbruket vil ha betydning for tilsagnet.

5.7.3. Norsk Kulturminnefond

Norsk Kulturminnefond gir tilskudd blant annet til bevaring av fredete og verneverdige bygninger i privat eie. Troms og Finnmark fylkeskommune er behjelpelig med verne vurdering som kan legges ved søknaden.³⁰

5.7.4. Norsk Kulturarv

Norsk Kulturarv har en tilskuddsordning som heter «*Ta et tak*», rettet mot verneverdig bebyggelse, blant annet i tilknytning til landbruk, reindrift og jakt. Bygningen må anses å ha kulturhistorisk verdi, og det er en fordel med uttalelse fra antikvarisk myndighet eller SEFRAK-registrering.³¹

5.8. Kautokeino bygdetun

Kautokeino bygdetun, som er en del av Riddo Duottar Museat, formidler samisk byggeskikk gjennom et 100 år gammelt rekonstruert bygningsmiljø. Syv av SEFRAK-bygningene som er registrert som tapt siden oppstart av miljøovervåkingsprogrammet i år 2000, er flyttet til Kautokeino bygdetun.

²⁶Finnmark fylkeskommunes hjemmeside, lest 11.11.20: <https://www.tffk.no/tjenester/tilskudd-og-stotte/kulturarv/>

²⁷ Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448, § 1

²⁸ Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448, § 3

²⁹ SMIL tiltaksstrategi 2019-2022 for Tana, Kautokeino, Nesseby, Berlevåg, Vadsø og Vardø kommuner, lest 26.01.2021:

<https://www.guovdageainnu.suohkan.no/f/p1/i9736979c-2bcd-4670-bf58-67ea417a3706/smil-tiltaksstrategi-2019-2022.pdf>

³⁰ Forskrift om vedtekter for Norsk kulturminnefond, FOR-2003-06-27-801, §§ 1 og 4

³¹ Norsk Kulturarvs hjemmeside, lest 17.03.16: <http://www.kulturarv.no/aksjoner/ta-et-tak-aksjonen>

6. KILDER

Skjemaer og foto fra SEFRAK-registreringen i Kautokeino. BraArkiv, Riksantikvaren

Dammann, Åse, 2015: «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner. Kautokeino kommune, Finnmark fylke 2015. 4. omdrev». NIKU rapport 83

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, FOR-2011-11-09-1088 Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448 Forskrift om vedtekter for Norsk kulturminnefond, FOR-2003-06-27-801

Gamle hus da og nå – kontrollregistrering 2000, 2005, 2010. Foto og rådata: Riksantikvaren. Kartgrunnlag: Statens kartverk, Geovekst

Kulturminneloven, LOV-1978-06-09-50

Norsk Kulturarvs hjemmeside: <http://www.kulturarv.no>

Troms og Finnmark fylkeskommunes hjemmeside: <https://www.tffk.no/>

Proposisjon til Stortinget 2013-2014. Det Kongelige Miljøverndepartement Riksantikvaren 2015: Veileder. Kommunalt verneverdige kulturminner i Askeladden

Riksantikvaren: Registrering av faste kulturminner i Norge. C Kodeliste for registrering av hus
Riksantikvarens hjemmeside: <http://www.riksantikvaren.no>

St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner

St. meld. Nr 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold

Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>

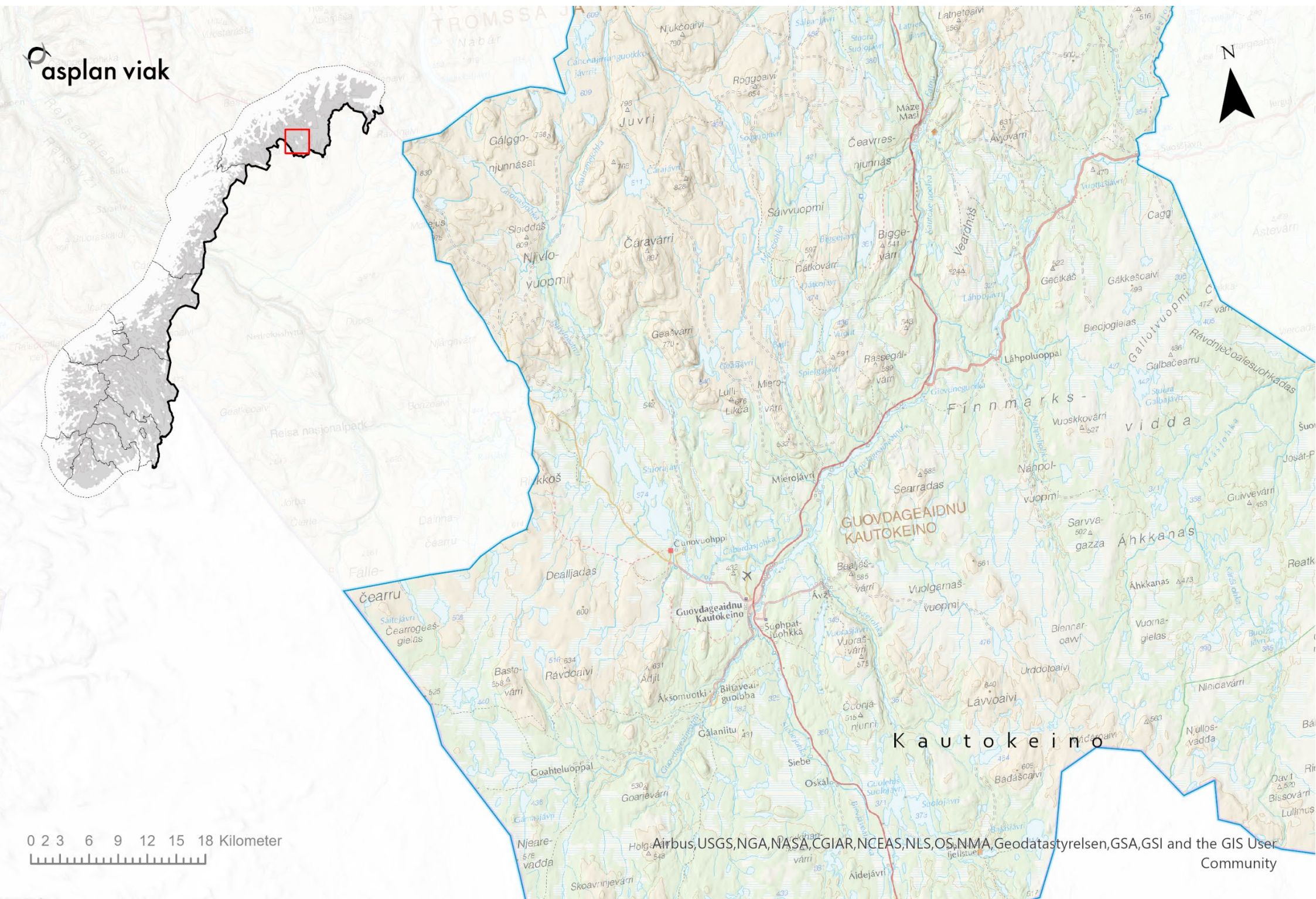
Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – kontrollregistrering 2015. Foto og rådata. Riksantikvaren.

Dammann, Åse, 2019: «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – sammendragsrapport 2000-2019». NIKU rapport nr. 101.

7. TABELLOVERSIKT

Tabell 1: Karakteristikk og hovednæringer basert på SSB's kommunekarakteristikker.	10
Tabell 2: Folketall og befolkningsutvikling i kontrollkommunene, registrert i kontrollårene	10
Tabell 3: Undersøkellesgrunnlag i de fire kommunene Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino	11
Tabell 4: Antall undersøkt og tapt pr. omdrev for Kautokeino kommune.....	16
Tabell 5: Endringer på gjenstående bygninger i Kautokeino i 1. - 5. omdrev	19
Tabell 6: Bygningsteknisk tilstand for gjenstående bygninger i Kautokeino 1.- 5. omdrev.....	21
Tabell 7: Kretsnummer og navn	24

asplan viak

Airbus, USGS, NGA, NASA, CGIAR, NCEAS, NLS, OS, NMA, Geodatastyrelsen, GSA, GSI and the GIS User Community

8. VEDLEGG

8.1. Vedlegg 1: Undersøkellesparametere

STATUS	BESKRIVELSE
Tap	Absolutt tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. Det betyr at huset fysisk sett er tapt eller flyttet til annet sted.
Endret	Endret i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen
Uendret	Ingen eller mindre endringer i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen. Se nærmere presisering under C-liten endring
Står	Ukjent endringsgrad. Brukes for enkelte bygninger hvor det er vanskelig å klassifisere endringsgrad. Årsaken kan være kvaliteten på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, eller huset kan være under oppussing/ombygging.
Gjenoppstått	Fra 2. omdrev ble gjenoppståtte hus tatt med som egen kategori. Hus som har vært midlertidig tatt ned, lagret ved tidligere kontrollregistrering, og som satt opp igjen i tilnærmet opprinnelig materiale og fysisk sammenheng, blir registrert som gjenoppstått.
ÅRSAKER TIL TAP	BESKRIVELSE
Brent/naturkatastrofe	
Falt i ruin	
Flytting	Hus som er flyttet registreres som tapt, med unntak for flytting innen et snevert geografisk område, som for eksempel innenfor gårdstunet.
Forfall/opprydding	
Offentlig vedtak/planvedtak	
Riving	
Ukjent	
ENDRING ABC	BESKRIVELSE
A-stor endring	Sterk grad av ombygging. Endring av bygningens grunnflate. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelige volumkarakter er endret. Stor del av bygningen revet.
B-middels endring	Mindre omfattende ombygging. Utvidelse av bygningens grunnflate. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolum. Mindre del av bygningen revet.
C-liten endring	Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av ytre bygningselementer som panel, takbelegg og vinduer/listverk. Mindre endringer, som skifting mellom relativt moderne taktekkning som bølgeblekk, eternitplater, asbestplater, aluminiumplater, papp m.m. regnes ikke som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere før/nå. Hvis panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men er av samme typer som ved den opprinnelige registreringen, vil dette i de fleste tilfelle ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen vil derfor ikke fange opp tap av autentisitet på detaljnivå.
ANNEN ENDRING ³²	BESKRIVELSE
Deler av hus revet	En typisk endring her er at deler av huset er bygd i lettere konstruksjon og er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømrete delen står igjen. Vanlig for driftsbygninger.
Tilbakeført til eldre uttrykk	Endringer som representerer en tilbakeføring til eldre uttrykk eller stil.
Dokumentert stilhistorisk tilbakeført	Tilbakeføring basert på dokumentert grunnlag.
TILSTAND	BESKRIVELSE
Intakt	Huset står og er i normalt god teknisk tilstand.
Truet ³³	Dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid.
Sterkt truet	Huset er i svært dårlig teknisk tilstand.

8.2. Vedlegg 2: Planstatus/vernestatus kategorier

PLANSTATUS	BESKRIVELSE
Fredet	Kulturminneloven
Regulert til bevaring (pbl)	Spesialområde bevaring i reguleringsplaner (tidligere § 25.6), hensynssoner med bestemmelser (pbl § 11.8)
Kommuneplan/kommunedelplan (pbl)	Kommunedelplan for kulturminner eller retningslinjer i kommuneplan
Kommunal kulturminneplan	Vedtatt, kommunal temaplan med oversikt over prioriterte kulturminner i kommunen
Nasjonale registre, statlig listeført	Nasjonale register som NBI-registeret, statlig listeført (verneklasse 2) i nasjonale verneplaner, listeførte kirker

³² Annen endring ble registrert fra og med 3. omdrev

³³ Truet ble registrert fra og med 3. omdrev. I 1. og 2. omdrev ble gjenstående bygninger registrert som enten sterkt truet eller intakt

8.3. Vedlegg 3: Kvalitative kategorier³⁴

BYGNINGSKATEGORI	BYGNINGSTYPE
Bolighus/våningshus	Bolig Våningshus
Mindre uthus i/nær tunet	Sidebygning Stabbur, loft Uthus knyttet til bolig/bygård Andre mindre uthus i/nær tunet
Driftsbygninger i tunet	Driftsbygning Fjøs, stall, låve
Hus i utmark/seter	Koie Kvern, sag Seterbu/sel Seterfjøs Seterløe Utløe, sommerfjøs Andre hus i utmark Andre hus på setra
Naust, sjøhus, fyr m.m.	Fyr mm. Naust, sjøbu Rorbu Sjøhus, brygge
Bygård	Bygård
Andre hustyper	Bygdemagasin, telthus, tollbu Forretningsbygg Forsamlingshus, butikk, kontor Hotell, gjestgiveri, skysstasjon, kafé Hytte, fritidsbolig Kirke, kapell Kommunehus Kraftstasjon, transformatorstasjon Næringsbygg, industri, verksted Skole Stasjonsbygning Sykehus, institusjon Ukjent Annet
SAMFUNNSSEKTOR	TALLKODE I SEFRAK-KODELISTEN FOR REGISTRERING AV HUS
Fastbosetting uten næringstilknytning	200
Industri/merkantil virksomhet	400-500
Landbruk, fiske, fangst	100
Offentlig sektor	600-900
SOSIAL MILJØSAMMENHENG	TALLKODE I SEFRAK-KODELISTEN FOR REGISTRERING AV HUS
Arbeider, husmann, tjenestemann	30-39
Bonde	25
Embetsverk, institusjon	10-19
Fisker	26
Annen næringsdrivende	20-24, 27-29

³⁴ Definert ved oppstart av Gamle hus da og nå i 2000

8.4. Vedlegg 4: Geografiske kategorier³⁵

KONTROLLÅR 5. OMDREV	UTELATT 3. OMDREV	KOMMUNE	GEOGRAFISK OMRÅDE	KRETS
2024		BØ	Sentrum Periferi	0005-0006 0001-0004, 0007-0011
2022	X	EIDSKOG	Sentrumsbygder Utkant Magnor Skotterud Tettbygd Spredtbygd	0002-0004, 0007, 0008, 0010-0018 0001, 0005, 0006, 0009, 0019-0021 0010 0012 0010, 0012 0001-0009, 0011, 0013-0021
2023		FLORA	Florelandet/Brandsøya Eikefjord/Bru (fjordene) Kinn (øyene)	0301-0318 0101-0119 0201-0208
2020	X	FRÆNA	Bud Fræna Hustad Tettsted Bud Tettsted Elnesvågen Spredtbygd	0014-0018 0001-0013 0019-0025 0016 0004, 0013 0001-0003, 0005-0025
2020	X	GJERSTAD	Ytre Gjerstad Øvre Gjerstad Tettsteder ved E18 Gjerstad tettsted Spredtbygd	0101-0107 0201-0208 0101, 0103, 0105, 0107 0201, 0202 0102, 0104, 0106, 0203- 0208
2024	X	HOLMESTRAND	Ekeberg og Borgen Gullhaug og Hillestad Holmestrand Tettbygd Spredtbygd	0201-0215 0216-0311 0101-0107 0101-0105, 0203-0208, 0210-0214, 0305-0307 0106-0202, 0209, 0215-0303, 0308-0311
2020		KAUTOKEINO	Galanito Kautokeino Lahpoluoppal Masi Mierunjavri Soattefielbma	0002 0001 0006 0007 0004 0005
2023		MELHUS	Flå Hørg Hølonda Melhus Melhus kommunesenter Øvrige tettbygd Spredtbygd	0013-0015 0016-0024 0025-0030 0001-0012 0003-0005, 0 011 0009, 0013, 0018, 0022, 0026 0001-0002, 0006-0008, 0010, 0012, 0014-0017, 0019-0021, 0023-0025, 0027-0030
2021		NITTEDAL	Øvre Hakadal Nittedal for øvrig Tettbygd Spredtbygd	0017-0018 0002-0015 0002, 0009, 0012 0004-0007, 0013-0018
2020		NORD-AURDAL	Aurdal kirkesogn Skrautvål kirkesogn Svenes kirkesogn Tingnes kirkesogn Tisleidalen kirkesogn Ulnes kirkesogn Tettbygd Spredtbygd	0018-0023 0012-0013 0003-0004, 0006-0009 0010-0011, 0014-0017 0005 0001-0002 0009-0010, 0015-0016, 0018 0001-0008, 0011-0014, 0017, 0019-0023

³⁵ Definert ved oppstart av Gamle hus da og nå i år 2000

2022		SALTDAL	Nedre Saltdal Øvre Saltdal Tettbygd Spredtbygd	0101-0115 0201-0209 0105, 0208 0101-0104, 0107-0207, 0209
2024		SAMNANGER	Tysse tettsted Spredtbygd	0009 0001-0008, 0010
2022		SANDNES	Høle Høyland Riska Sandnes by Øvrige tettbygd Tettbygd totalt Spredtbygd	0031-0034 0005-0025, 0035-0036 0026-0030 0001 0009, 0017, 0027 0001, 0009, 0017, 0027 0005-0008, 0010-0014, 0019-0026, 0028-0036
2024	X	SARPSBORG	Gamle Sarpsborg Skjeberg Tune Varteig Tettbygd Spredtbygd	0105:0103-0307 0105:1101-3110, 0115:0101-0206 0130:0101-0511 0114:0101-0107 0105:0103-0307, 0105:1302-1310, 0105:1312-1313, 0015:1401-1403, 0105:1405-3109, 0115:0205-0130:0407 0105:1101-1207, 0105:1311, 0105:1314, 0105:1404, 0105:3110-0115:0203, 0130:0502-0511
2022	X	SKJÅK	Skjåk øst Skjåk vest Tettbygd Spredtbygd	0001-0008 0009-0011 0006, 0007 0001-0005, 0008-0011
2023	X	SNÅSA	Rundt Snåsavatnet Skog- og fjellbygdene Tettbygd Spredtbygd	0001-0006, 0011-0012 0007-0010 0003 0001-0002, 0004-0012
2023	X	VEGA	Vegaøyen Vegaøyen m/Ylvingen Gladstad Vega utenom Gladstad	0110-0111 0101-0109 0106 0101-0105, 0107-0111
2021		TROMSØ	Gamle Tromsø by Hillesøy Tromsøysund Ullsfjord Sentrumsplanen Tettbygd Spredtbygd	0102-0127 04101-04306 0202-3202, 4001-4005, 4401-4508 3301-3308 0102-0108, 0112-0119 0102-1501, 2030-2060, 4104 1502-2020, 2070-4103, 4201-4508

